

Høst 2016 - DRI3010

Systemutvikling, offentlig styring og demokrati

25. november kl. 10:00 (5 timer).

I Stortingsmeldingen Digital agenda for Norge (Meld. St. 27 (2015–2016)) heter det bl.a.:

«Forvaltningen skal gjenbruke informasjon i stedet for å spørre brukerne på nytt om *forhold de allerede har opplyst*. Dette omtales gjerne som «kun én gang», og er en av regjeringens hovedprioriteringer i IKT-politikken. [...]» (fra kapittel 7)

1. Redegjør for det du ser som viktige a) tekniske, b) rettslige og c) organisatoriske forutsetninger for at gjenbruk av opplysninger kan la seg gjennomføre som ledd i enkeltsaksbehandling.

Innledningsvis bør besvarelsen inneholde noe om den situasjonen oppgaven forutsetter, herunder:

- i. Hva det vil si at det skjer *enkeltsaksbehandling*. Det er forventet, men ingen absolutt forutsetning at dette er forstått som utferdigelse av enkeltvedtak eller annen form for myndighetsutøvelse. Det bør ikke kunne gis A og vanskelig kunne gis B på denne delen dersom besvarelsen ikke inneholder noen klargjøring av den situasjonen er forutsetning for svaret.
- ii. Hva det innebærer å *gjenbruke* opplysninger. Typen opplysning er avgjørende for svaret, og må være klarlagt. Det er en forventning om at personopplysninger er blant de opplysningene som blir behandlet, men en klar fordel dersom også andre opplysninger er del av fremstillingen (f.eks. opplysninger som gjelder veinettet, bygninger mv).

Alle de tre «sporene» i spørsmålet (a, b og c) bør være dekket av et svar på A-nivå. På B-nivå bør minst to spor være dekket på innsiktsfull måte. Spørsmålet gir mange mulige svar, og det bør vises stor grad av åpenhet for ulike utvalg og vinklinger. Det er imidlertid forventning om at følgende elementer er særlig aktuelle:

a) *Tekniske forutsetninger* gjelder minst krav til elektronisk kommunikasjon og tilgjengelighet, dvs. at opplysningen (informasjon) enkelt kan gjenfinnes og hentes ut fra egnet informasjonssystem (som regel et register) gjennom standardiserte (veldokumenterte) prosedyrer og videre at informasjonen foreligger i et standardisert og tilstrekkelig godt dokumentert format, beskrevet gjennom *metadata*, som bør forklares. Metadata gi tilstrekkelig informasjon om at det foreligger korrekt opplysningstype, og likeledes den konkrete opplysningen kvalitet (f. eks. kilde, dato for sist oppdatering etc.)

En god besvarelse bør bruke også forklare ordet data/opplysningskvalitet og tilsvarende sikkerhet (se også nedenfor), og illustrere gjennom eksempler hvordan et «gjenbrukende» informasjonssystem kan kontrollere at datakvaliteten er tilstrekkelig god i en konkret anvendelse. En virkelig god besvarelse forventes videre å angi at .xml-formater er et standard «språk» (notasjon) for å beskrive metadata. Andre begreper som kan angis er syntaktisk, semantisk og juridisk interoperabilitet.

Mange kandidater trekker fram arkitekturprinsippene og bruk av felleskomponenter. Dette er i noen grad relevant (da særlig interoperabilitet, tilgjengelighet, åpenhet og sikkerhet), og bør gi uttelling når dette forklares og begrunnes greit, spesielt dersom det problematiseres, f. eks. at grunndata har tilstrekkelig god opplysningskvalitet for den konkrete anvendelsen.

b) Rettslige forutsetninger for personopplysninger gjelder særlig kravene til i) rettslig grunnlag, ii) formål, iii) opplysningskvalitet og iv) taushetsplikt, jf. personopplysnings-loven. En kan ikke forvente at besvarelsen går i detalj på dette, men besvarelser der denne gruppen av momenter ikke er nevnt, bør vanskelig kunne oppnå B eller bedre på 1. del av oppgaven. Den andre gruppen av rettslige spørsmål gjelder *begrepsmessig samsvar*. Studenter som redegjør for grad av begrepsmessig avklaring og definisjon av begreper som betegner data mv., bør få god uttelling for dette. Her går jeg ikke inn på hva som er «riktig svar».

c) Organisatoriske forutsetninger.» Sentrale stikkord er å klargjøre ansvar, myndighet, arbeids- og rollefordelingen og styring og prioritering av økonomi og andre ressurser. Viktigste er trolig at forvaltningsorganer som skal gjenbruke opplysninger har identifisert utfordringer knyttet til gjenbruk, da særlig tilgjengelighet og opplysningskvalitet, og likeledes at etater som forvalter slike opplysninger er tildelt *ansvar og myndighet* til å i) legge til rette for gjenbruk og ii) etablere og følge opp/drifte *avtaler* med andre forvaltningsorganer om gjenbruk av opplysninger. Når det ikke er personopplysninger, kan også organisering i form av *lisenser* for bruk ses på en type organisering. Inngåelse av avtale om gjenbruk, hører også hjemme i dette bildet, men om det ses på som organisatorisk eller rettslig forutsetning, bør ikke være avgjørende.

Metadata og opplysningskvalitet bør være forklart i en besvarelse på nivå A og B for denne delen av besvarelsen. Både personopplysningslov mv og definisjonsspørsmål bør være med under b) for å oppnå A, og noe om definisjonsspørsmålene bør være med for å oppnå C. Forholdene som nevnt under c) har fått minst oppmerksomhet i undervisning og pensum, og forventningen til svarene bør være deretter. Det bør være mulig å oppnå en B uten å ha med særlig om organisatoriske spørsmål, men for A må dette punktet være dekket.

2. Drøft i hvilken grad, og under hvilke forutsetninger, det er ønskelig å gjennomføre gjenbruk av opplysninger som nevnt i spørsmål 1. Drøftelsen kan f.eks. ta utgangspunkt i hensyn til rettssikkerhet, personvern, rettferdighet, styringseffektivitet e.l.

Det er viktig å understreke at dette er en drøftingsoppgave, og at svarene derfor bør inneholde *argumenter for og mot*, og ikke bare redegjørelser. Besvarelser som kun er redegjørende, bør ikke kunne oppnå bedre enn C.

Oppgave 1 og 2 henger sammen og er innholdsmessig delvis overlappende. Som nevnt forutsetter imidlertid 1 redegjørende og 2 drøftende innhold. Drøftelsen i 2 er bl.a. konkretisert til spørsmål om rettssikkerhet, personvern mm, jf. spørsmål 1 der også personvern hører med. En drøftelse vil imidlertid ikke gjelde riktig fortolkning av rettsregler., men personverninteresser/-hensyn, dvs. på mer overordnet nivå.

Det er ikke ønskelig her å sette opp en liste over bestemte argumentasjonstemaer som besvarelsene forutsettes å inneholde. Argumentasjonen for og mot må vurderes konkret, og det bør gis uttelling ut i fra argumentasjonens bredde, balanse, overbevisningskraft, formuleringsevne og selvstendighet. Det følgende er små eksempler på hva som kan være aktuelt å nevne:

- a. Rettsikkerhet: Er gjenbruk av opplysninger og de definisjonene som legges til grunn kjent, kan dette gi stor grad av forutberegnelighet. På den annen side kan det virke umyndiggjørende overfor partene og snevre inn deres mulighet til å ivareta egne interesser.
- b. Personvern: Gjenbruk gir mindre innflytelse på hvilke opplysninger om egen person som legges til grunn for vedtak, dvs. kan svekke den enkeltes autonomi. Etablering av felles definisjon kan på den annen side borge for høyere kvalitet av opplysningene (selv om det langt fra er noen automatikk i dette).
- c. Rettferdighet. Kan bl.a. ses som motsetningen til formell rettsikkerhet. Gjenbruk av opplysninger med standardiserte definisjoner kan begrense muligheten for at parten kan beskrive sin sak slik at nyansene kommer med. På den annen side kan formell og standardisert behandling av opplysninger som gir likebehandling sies å være mest rettferdig fordi det resultatet ikke avhenger av partenes kunnskap og ressurser mv.
- d. Styringseffektivitet. Gjenbruk av opplysninger kan tenkes å innebære bindinger ift. politikkendring. Hvis en har etablert felles informasjonssystem basert på felles begrepsforståelser, kan dette gjøre det vanskeligere å endre politisk innhold som krever nye systemløsninger og innebærer kostnader mv.

Mange andre argument-typer og argumenter kan gis uttelling.

Generelt gjelder at systematisk fremstilling (god disposisjon), klart og godt språk, inntrykk av faglig oversikt og bruk av eksempler bør telle klart positivt. Selv om kandidater har tatt sjansen på en selvstendig vri på besvarelsen, f.eks. ved å svare på begge spørsmål i sammenheng, og dette ikke er vellykket, bør det ikke trekkes særlig for dette alene.

Presiseringer:

- Begge spørsmål skal besvares.
- Del 1 teller omlag 2/3 av samlet karakter.
- Bruk av eksempler og figurer er ofte en fordel (selv om oppgaveteksten ikke spør om det).
- Tillatte hjelpemidler: Norsk ordbok